

Maedi-Visna kontroll hos får och get 2019

Bakgrund

Maedi-visna (MV) förekommer i fårländer över hela världen. Första fallen av MV upptäcktes i Sverige 1974 på slakteriet i Kalmar. Sedan 1993 har antikroppar mot MV-virus påvisats i drygt 600 besättningar. Fortfarande inträffar fall av sjukdomen i Sverige.

MV är en virussjukdom som drabbar får och get (getens variant kallas CAE - Caprin Artrit Encephalit). Sjukdomen kan ge flera olika symtom beroende på vilket organ som angrips. Ofta angrips lungorna hos fåren, men även det centrala nervsystemet kan drabbas vilket då ger vinglighet. Kronisk avmagring är ett annat vanligt symtom och även leder och juver kan angripas med inflammationer som följd. Viruset sprids via råmjölk, mjölk, blod, saliv och noskontakt. Virus kan också spridas indirekt via kläder och redskap. Inkubationstiden är lång och kliniska symtom ses sällan på får under tre till fyra års ålder. Detta medför att sjukdomen kan förekomma dold i besättningen under lång tid för att efter några år orsaka påtagliga kliniska effekter. I ett tidigt skede förväxlas ofta sjukdomen med exempelvis parasitproblem, underutfodring, naturligt åldrande och liknande pga. den kroniska avmagringen. Påvisande av infektionen i ett tidigt skede är viktigt för att kunna bekämpa och därmed förebygga smittspridning inom och mellan besättningar. Sjukdomen är obotlig och tillgång till vaccin saknas.

Viruset smittar effektivt från moderdjur till avkomma. Foto: Lillemor Bylund

Gård & Djurhälsan är huvudman för kontrollprogrammet mot MV/CAE som sedan uppstarten kraftigt minskat förekomsten av klinisk sjukdom i landet samt skapat goda förutsättningar för en MV-fri livdjurshandel. Om en besättning, som inte är provtagen innan, ansluts till programmet genomförs årliga provtagningar under fyra år. Om proverna är negativa (alltså inga antikroppar mot MV eller CAE finns) tilldelas besättningen en M-status (M1, M2, M3 och MV-fri) för får och C-status (C1, C2, C3 och CAE-fri) för getter allt eftersom besättningen avancerar i programmet. MV-fri status upprätthålls genom att djurägaren årligen lämnar en djurägarförsäkran till Gård & Djurhälsan där alla besättningens djurkontakter under det gångna året redovisas.

Resultat

Under 2019 har totalt 7 539 blodprover från MV/CAE-kontrollen analyserats vid SVA. Att antalet prover minskar år från år är ett förväntat resultat då fler och fler besättningar får MV-fritt status och upphör att provta.

Vid 2019 års slut var 3 520 fårbesättningar (se tabell 1 nedan) samt 306 getbesättningar anslutna till programmet. Majoriteten av de anslutna fårbesättningarna har M3- eller MV-fri status.

Tabell 1. Antal anslutna besättningar fördelade på status för åren 2016-2020

	2016-01-01	2017-01-01	2018-01-01	2019-01-01	2020-01-01
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
	besättningar	besättningar	besättningar	besättningar	besättningar
M3/ MV-fri	3 410	3 536	3 753	3 695	3 395
M2	94	76	112	94	59
M1	102	146	129	101	66

Anledningen till att antalet anslutna besättningar ser ut att minska är att vi i samband med övergång till ett nytt journalprogram har rensat i vårt register över anslutna besättningar genom att sätta besättningar som inte hört av sig under en viss tid, trots att statuset gått ut, som inaktiva. Att de inte har hört av sig kan ha flera orsaker, men den vanligaste är att de har slutat med får.

Diskussion

Programmet har fungerat väl under 2019 och uppfyllt sina mål och syften. Ytterligare smittade besättningar har hittats och sanerats, antalet anslutna besättningar ligger på en stabil nivå och majoriteten av de besättningar som är anslutna har uppnått M3- eller MV-fri status. Att programmet finns är viktigt för att minska förekomsten av klinisk sjukdom i landet samt för att skapat goda förutsättningar för en livdjurshandel med MV-fri djur.

Dock är den slutgiltiga målsättningen för programmet att skapa underlag för att friförklara Sverige från Maedi-visna och då behöver antalet anslutna besättningar öka. En översyn av programmet planeras under 2020 bl.a. för att undersöka möjligheterna att ändra programmet så att anslutning, provtagning och regelverk baseras på enklast möjliga upplägg i förhållande till säkerhet för sjukdomsupptäckt.